

000 [Presentació](#) □ [Programa](#) □ □ [Cartell](#) □ □ [Ermengol X](#) □ □ [Panteó Comtes d'Urgell](#) [C](#)
[ol-laboradors](#)

ERMENGOL X, UN COMTE, UN TERRITORI

Commemoració dels 700 anys de la mort d'Ermengol X, comte d'Urgell (1314-2014)

Actualment es desconeix amb exactitud data del naixement d'Ermengol X; les fonts històriques el situen entre 1258 i 1260 [1]. El seu pare fou el comte Àlvar I de Cabrera (1256-1268) [2] i la seva mare la comtessa Cecília de Foix. El seu germà Àlvar de Cabrera, qui fou vescomte d'Àger. Ermengol va heretar el comtat després de la mort del seu pare (1268), essent menor d'edat i sota la tutela de la seva mare. La situació del comtat en aquell moment era conflictiva, derivada de les actuacions realitzades pel seu pare i per l'existència d'altres pretendents al títol de comte.

Ermengol X va haver de negociar i lluitar per fer valer el seu títol de comte, dintre del seu propi comtat. En ser nomenat comte (sota la tutela de la seva mare) el rei d'Aragó (que s'havia intitulat comte d'Urgell) es va apoderar durant treze anys del comtat. Ho feu aprofitant la discòrdia existent entre les cases de Foix i Montcada, que també reivindicaven part del comtat. (aquestes disputes provenien de pactes anteriors i dels dos matrimonis del comte Àlvar I). Durant aquests treze anys d'ocupació, el comte Ermengol X va viure fora de l'obediència del rei. Molt probablement perquè volia recuperar els territoris del seu comtat, i ho feu creant aliances amb altres nobles que també desobeïen el rei. Durant aquest període es vivia una situació tensa, podríem dir prebèl·lica, i que fou la darrera de les grans escomeses nobiliàries contra el rei.

De fet l'any 1278 el rei Pere II, va envoltar la ciutat de Balaguer amb les seves tropes, on hi havia el comte Ermengol i els seus aliats que s'havien revoltat. Finalment el comte i els altres revoltats es van rendir, i foren empresonats primer al castell de Lleida i després al de Siurana. Finalment Ermengol X seria alliberat gràcies a la intercessió de la reina de Mallorca i germana

del rei. Poc després el comte Ermengol degué recuperar la confiança del rei, ja que l'any 1281 finalment se li va retornar oficialment el títol de comte d'Urgell i els llocs que tenia en feu [3]. La moneda de canvi fou la intervenció del comte en la conquesta de Sicília. De fet a partir d'aquest moment el comte va servir al rei en diverses ocasions, i fou un dels més fidels col·laboradors de la monarquia catalanoaragonesa.

Durant aquest període trobem un comte Ermengol intervenint en conflictes, guerres i batalles diverses al costat del rei Pere II el Gran, fins que aquest morí el 1285. Els seus successors Alfons II i Jaume II, li van reconèixer i confirmar les possessions, i el comte d'Urgell va seguir jurant-los fidelitat. Prova d'això n'és la col·laboració en la conquesta de Menorca de l'any 1287. Aquesta col·laboració també ajudà a posar fi a les pretensions que la casa de Foix tenia per ocupar el comtat d'Urgell. L'any 1297 el comte Ermengol X va ocupar càrrecs i desenvolupar serveis de confiança i molt propers al rei Jaume II.

L'any 1299, el comte i el seu germà Àlvar, vescomte d'Àger, acompanyaren les tropes del rei a Sicília. Fou en els conflictes en aquesta illa que morí Àlvar, que seria enterrat a l'església del monestir de les Avellanes [4]. Cal recordar també que en aquest conflicte també perderen la vida dos cosins del comte: Berenguer i Arnau de Cabrera. Amb aqueta mort el vescomtat d'Àger passava a integrar-se al comtat d'Urgell, ja que Àlvar no havia tingut descendents.

Ermengol X va tenir dos matrimonis; cap dels dos li donaren fills. Sembla ser que es casà amb Faydida, filla del vescomte d'Illa i amb Sibil·la de Montcada.

L'Any 1307 el comte d'Urgell va fer concòrdia amb el rei en relació a la jurisdicció que li corresponia als llocs limítrofes del comtat per les zones de Lleida, Cervera i Tàrraga. El rei li va donar la jurisdicció de llocs com: La Morana, Ciges, Pallargues, Concabella, Hostafrancs, Batera, Castellserà, Bellestar, Bellví, Tarascó, Almassó, Boldú, La Fuliola, Vallverd, Castellodral, entre molts altres. Llocs que passaven a pertànyer al comte d'Urgell.

El comte va caure malalt a Camporrells el juny de l'any 1314. En el seu testament (el segon testament, el primer l'hauria redactat abans de la campanya de Sicília) [5], entre altres coses, va manar construir el convent de Sant Domènec de Balaguer. En aquest document es constata que la moneda habitual del comtat d'Urgell en aquells temps eren els

sous agramontesos

(moneda d'Agramunt). També al testament es deixa clar el futur del comtat, que serà traspasat al rei d'Aragó amb la condició de casar el segon fill del rei, Alfons, amb Teresa

d'Entença, neboda del comte Ermengol X.

El comte Ermengol X, va manar també al testament, ser enterrat al monestir de Santa Maria de Bellpuig de les Avellanes.

“En primer lloc, elegim per al nostre cos, el sepulcre construït a l'església de Santa Maria, del monestir de Bellpuig, de l'orde premonstratès; per a la nostra sepultura deixem a aquest monestir la quantitat de 300 doblers, un cavall i les seves armes. I si, per un avatar, no tinguéssim cavall a l'hora de la nostra mort, volem que els marmessors en comprin un, per valor de mil sous agramuntins. I tot això ho hauran de tenir l'abat i el convent per al dia de la nostra sepultura, que manem que sigui feta amb tota magnificència, com a Nos en pertoca” [\[6\]](#)

En el mateix testament Ermengol X féu importants donacions als cenobis de Poblet, les Franqueses, Tragó, Vallbona, Vallsanta, el Pedregal, Bonrepòs, Montserrat i als convents de Sant Domènec, i Sant Francesc de Lleida. I com hem dit, va disposar la construcció de Sant Domènec de Balaguer.

Amb la mort d'Ermengol X es posa fi a la segona línia dinàstica del comtat d'Urgell, que fou dominada per la casa dels Cabrera al llarg d'un segle. El motiu d'haver-lo perdut fou que el comte Ermengol X no va tenir descendents.

[\[1\]](#) Gener Gonzàlvo al llibre “Història del Panteó dels Comtes d'Urgell”, pàg. 17, parla que el govern d'Ermengol va començar el 1274, quan el comte tenia 14 anys d'edat. (segons això el comte hauria nascut el 1260)

[\[2\]](#) Ermengol X fou l'últim comte de la segona dinastia del comtat d'Urgell (els Cabrera).

[\[3\]](#) Segons Caresmar i Gener Gonzàlvo el pacte entre el rei Pere II el Gran i Ermengol X se signà l'11 de desembre de 1278 a Agramunt. En aquest pacte el rei retornava la titularitat del comtat a Ermengol X i restituïa el comtat d'Urgell i el vescomtat d'Àger.

[4] Àlvar va caure presoner i fou tancat al castell de Catània, allí emmalaltí i morí a inicis de 1299. (Gonzalvo, Gener., pàg. 35)

[5] Dictat el 10 de juliol (segons Gonzalvo, pàg. 36). Marmessors: Ramon, bisbe d'Urgell, el seu cosí Guillem de Montcada, Bernat de Peramola, Arnau Morell (veí de Balaguer), i el seu confessor Bernat Pintor, frare franciscà de Lleida.

[6] Extret del document de l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

[7] Sembla ser que aquest pergamí és a l'Arxiu Comarcal de la Noguera (no sé si és dels que van aparèixer a Vilanova)

⋮